

شاخصهای قیمت ۲۱

مقدمه

سابقه بررسی قیمت‌ها و محاسبه شاخص‌های ذی‌ربط در نقاط شهری و روستایی کشور که در حال حاضر توسط بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران و مرکز آمار ایران انجام می‌گیرد، به شرح زیر است:

الف) شاخص بهای کالاها و خدمات مصرفی در نقاط شهری

برای اولین بار، بانک ملی ایران در سال 1315، محاسبه شاخص هزینه زندگی⁽¹⁾ و شاخص بهای عمده‌فروشی کالاها را در نقاط شهری آغاز کرد.

در سال 1338، با تغییر سال پایه، محاسبه شاخص هزینه زندگی و شاخص بهای عمده‌فروشی کالاها مورد تجدیدنظر قرار گرفت و با تأسیس بانک مرکزی ایران در سال 1339، مسئولیت تهیه شاخص‌های مذکور، به این بانک محول شد. بانک مرکزی ایران، با توجه به تغییرات قابل ملاحظه در

الگوی مصرف خانوارها و ترکیب هزینه آن‌ها، سال 1348 را سال پایه قرار داد و تجدیدنظر دوم را در محاسبه شاخص هزینه زندگی و شاخص بهای عمده‌فروشی کالاها به عمل آورد. در سال 1353 تحولاتی در اوضاع اقتصادی کشور پدید آمد و سال مذکور به عنوان سال پایه در نظر گرفته شد. بر همین اساس، محاسبه شاخص‌های فوق، برای سومین بار مورد تجدیدنظر قرار گرفت.

در سال 1361، با توجه به تغییرات ایجاد شده در الگوی مصرف خانوارها که ناشی از تحولات اقتصادی و اجتماعی بعد از انقلاب اسلامی بود، این سال به عنوان سال پایه انتخاب شد و تجدیدنظر در زمینه محاسبه شاخص‌های مذکور به عمل آمد.

در سال 1369، با پایان یافتن جنگ تحمیلی و تغییر شرایط اقتصادی، ضرورت تجدیدنظر در سال پایه

تعاریف مفاهیم

شاخص بهای کالاها و خدمات مصرفی: معیار سنجش تغییرات متوسط قیمت تعداد معینی از کالاها و خدمات مورد مصرف خانوار نسبت به سال پایه، شاخص بهای کالاها و خدمات مصرفی نامیده می‌شود. شاخصی که بدین گونه بدست می‌آید، صرفاً تغییراتی را که در اثر تغییر قیمت در هزینه زندگی پدید می‌آید، مورد سنجش قرار می‌دهد.

طبقه‌بندی در گروه‌های کالاها و خدمات: طبقه‌بندی کالاها و خدمات در شاخص‌های قیمت، براساس ماهیت آن‌ها و طبقه‌بندی‌های بین‌المللی و نیازهای ملی انجام گرفته است، ولی مبنای کلی، طبقه‌بندی پیشنهادی سازمان ملل (SNA)⁽²⁾ برای کالاها و خدمات مصرفی، SITC⁽³⁾ برای عمده‌فروشی و ویرایش سوم ISIC⁽⁴⁾ برای تولیدکننده) می‌باشد که بنابر ملاحظات اقتصاد ایران، تغییراتی در آن داده شده است.

در این طبقه‌بندی‌ها، کالاها و خدمات به چند گروه بزرگ تقسیم می‌شود که هر یک از آن‌ها چندین زیرگروه دارد. گروه‌های بزرگ را گروه‌های اصلی و زیر گروه‌های آن‌ها را گروه‌های فرعی کالاها و خدمات می‌نامند. در ضمن، گروه‌های کالاها و خدمات بر حسب نیاز بر اساس گروه‌های اختصاصی نیز طبقه‌بندی می‌شوند.

گروه‌های کالاها و خدمات: طبقه‌بندی کالاها و خدمات شاخص‌های قیمت، بر اساس ماهیت آنها و طبقه‌بندی‌های بین‌المللی و نیازهای ملی انجام گرفته است ولی مبنای کلی، همان طبقه‌بندی پیشنهادی سازمان ملل (S.N.A) برای خرده‌فروشی و SITC برای عمده‌فروشی) می‌باشد که بنا به ملاحظات اقتصاد ایران، تغییراتی در آن داده شده است.

در این طبقه‌بندی‌ها، کالاها و خدمات به چند گروه بزرگ تقسیم می‌شود که هر یک از آنها چندین زیرگروه دارد، گروه‌های بزرگ را، گروه‌های اصلی و زیر گروه‌های آنها را گروه‌های فرعی کالاها و خدمات می‌نامند.

ضریب اهمیت: سهمی که هر کالا یا خدمت در مجموع هزینه خانوار در یک مقطع زمانی مشخص، دارا است، ضریب اهمیت نامیده می‌شود. این ضریب، مهمترین ضابطه انتخاب کالاها و خدمات برای شاخص‌های مختلف است.

احساس شد و این سال را بانک مرکزی به عنوان سال پایه انتخاب کرد.

بانک مرکزی در سال 1378، سال پایه را برای "شاخص بهای کالاها و خدمات مصرفی در مناطق شهری ایران" از سال 1369 به سال 1376 تغییر داد. همچنین این شاخص از سال 1385 براساس سال پایه 1383 محاسبه و ارائه شده است. لازم به ذکر است از سال 1381 محاسبه این شاخص در دفتر "شاخص قیمت‌ها"ی مرکز آمار ایران آغاز شد و از سال 1390 مقرر شد اطلاعات این شاخص در سالنامه آماری استان ها براساس سال پایه 1381 ارائه شود. شایان ذکر است در سال 1391 اطلاعات این شاخص بر اساس سال پایه 1390 توسط دفتر شاخص قیمت مرکز آمار ایران محاسبه و در سالنامه آماری استان ها قرار گرفت.

ب) شاخص بهای کالاها و خدمات مصرفی خانوارها در نقاط روستایی

در سال 1353، مرکز آمار ایران برای اولین بار، طرح آمارگیری از قیمت خرده‌فروشی تعدادی از کالاها و خدمات مصرفی در نقاط روستایی را به مرحله اجرا در آورد و از آن زمان تا مهرماه 1357، نتایج حاصل از آمارگیری‌های مذکور را همه ساله به صورت متوسط قیمت کالاها و خدمات مصرفی در نقاط روستایی، در قالب نشریات فصلی و سالانه، منتشر می‌کرد.

پس از آن، نتایج نیمه دوم سال 1358 و نیمه اول سال 1359 طرح آمارگیری فوق، به صورت متوسط قیمت و شاخص قیمت کالاها و خدمات مصرفی روستایی در اختیار علاقمندان قرار گرفت.

از سال 1361 لغایت سال 1375، شاخص بهای خرده‌فروشی کالاها و خدمات مصرفی خانوارها در نقاط روستایی، براساس سال پایه 1361 تهیه و منتشر می‌شد. همچنین در سال 1376، سال 1374 به عنوان سال پایه انتخاب و آمارهای مورد نظر برای سال‌های 1375 لغایت 1383، به تفکیک استان‌ها و کل کشور تهیه و منتشر شده است. در حال حاضر براساس آخرین تجدید نظر، سال 1381 به عنوان سال پایه مبنای محاسبه قرار گرفته است.

سال پایه: سال پایه سال معین و ثابتی است که درصد تغییرات شاخص نسبت به آن سنجیده می‌شود و شاخص آن برابر 100 است و غالباً ضرایب اهمیت مربوط به آن سال، در تهیه شاخص مورد استفاده قرار می‌گیرد.

نقاط شهری و نقاط روستایی: رجوع کنید به فصل 2- جمعیت.

1- منظور از "شاخص هزینه زندگی"، "شاخص قیمت کالاها و خدمات مصرفی" است.

2- سیستم حساب های ملی (SNA: system of national accounts)

3- طبقه بندی استاندارد بین المللی تجارت (SITC: standard international trade classification)

4- طبقه بندی استاندارد بین المللی فعالیت های اقتصادی (ISIC: international standard industrial classification)

21-1- شاخص بهای کالاها و خدمات مصرفی در نقاط شهری بر حسب گروههای اصلی و فرعی⁽¹⁾ (1383 =100)

1385	1383	ضریب اهمیت سال پایه	گروه
120/5	100/0	100/0	شاخص کل گروههای اصلی و منتخب فرعی:
122/6	100/0	22/01	خوراکیها، آشامیدنیها
123/0	100/0	20/98	خوراکی ها
123/0	100/0	3/48	غلات و نان
120/9	100/0	5/23	گوشت
125/7	100/0	0/54	ماهی و حیوانات دریایی
118/5	100/0	2/72	لبنیات و تخم پرندگان
116/4	100/0	0/72	روغن ها و چربی ها
115/4	100/0	4/4	میوه ها و خشکبار
143/7	100/0	2/69	انواع سبزی، حبوب و فرآورده های سبزی
134/7	100/0	0/92	قند، شکر، مربا، عسل، شکلات و محصولات قنادی
123/9	100/0	0/27	نمک و ادویه، سس ها و چاشنی ها و ترکیبات
114/1	100/0	1/03	آشامیدنی ها
112/5	100/0	0/46	دخانیات
115/4	100/0	5/22	پوشاک و کفش
119/8	100/0	35/71	مسکن، آب، برق و گاز و سایر سوخت ها
119/5	100/0	7/9	اجاره بهای مسکن غیرشخصی
119/6	100/0	24/19	ارزش اجاری مسکن شخصی
136/7	100/0	2/06	تعمیرات و خدمات ساختمانی
102/9	100/0	0/42	آب
101/8	100/0	1/15	برق، گاز و سایر سوخت ها
126/1	100/0	5/63	اثاث، لوازم و خدمات مورد استفاده در خانه
131/2	100/0	5/64	بهداشت و درمان
111/8	100/0	12/53	حمل و نقل
97/1	100/0	1/73	ارتباطات
112/3	100/0	3/61	تفریح و امور فرهنگی
149/4	100/0	2/36	تحصیل
125/2	100/0	1/95	رستوران و هتل
122/8	100/0	3/15	کالاها و خدمات متفرقه
	100/0		گروه اختصاصی
116/7	100/0	48/51	کالا
124/1	100/0	51/49	خدمت
119/8	100/0	35/71	مسکن، آب، برق، گاز و سایر سوخت ها

21-1- شاخص بهای کالاها و خدمات مصرفی در نقاط شهری بر حسب گروههای اصلی و فرعی⁽¹⁾ (دنباله) (1383=100)

1389	1388	گروه
224/5	203/4	شاخص کل
		گروههای اصلی و منتخب فرعی:
245/6	213/8	خوراکیها، آشامیدنیها
248/7	216/2	خوراکی ها
265/9	231/8	نان و غلات
264/7	215/2	گوشت
225/0	201/2	ماهی و حیوانات دریایی
203/3	194/7	لبنیات و تخم پرندگان
247/1	179/7	روغن ها و چربی ها
236/3	221/3	میوه ها و خشکبار
255/0	211/0	انواع سبزی، حبوب و فرآورده های سبزی
280/5	218/7	قند، شکر، مربا، عسل، شکلات و محصولات قنادی
304/4	338/0	نمک و ادویه، سس ها و چاشنی ها و ترکیبات
183/8	164/8	آشامیدنی ها
223/1	216/1	دخانیات
201/7	180/7	پوشاک و کفش
233/5	223/6	مسکن، آب، برق و گاز و سایر سوخت ها
232/9	224/6	اجاره بهای مسکن غیرشخصی
232/7	224/3	ارزش اجاری مسکن شخصی
292/2	273/9	تعمیرات و خدمات ساختمانی
191/3	185/2	آب
160/1	122/6	برق، گاز و سایر سوخت ها
209/8	191/2	اثاث، لوازم و خدمات مورد استفاده در خانه
267/2	222/6	بهداشت و درمان
176/4	154/6	حمل و نقل
94/8	95/2	ارتباطات
167/2	148/4	تفریح و امور فرهنگی
274/7	239/6	تحصیل
256/5	219/8	رستوران و هتل
216/6	193/0	کالاها و خدمات متفرقه
		گروه اختصاصی
206/5	183/0	کالا
241/3	222/5	خدمت
233/5	223/6	مسکن، آب، برق، گاز و سایر سوخت ها

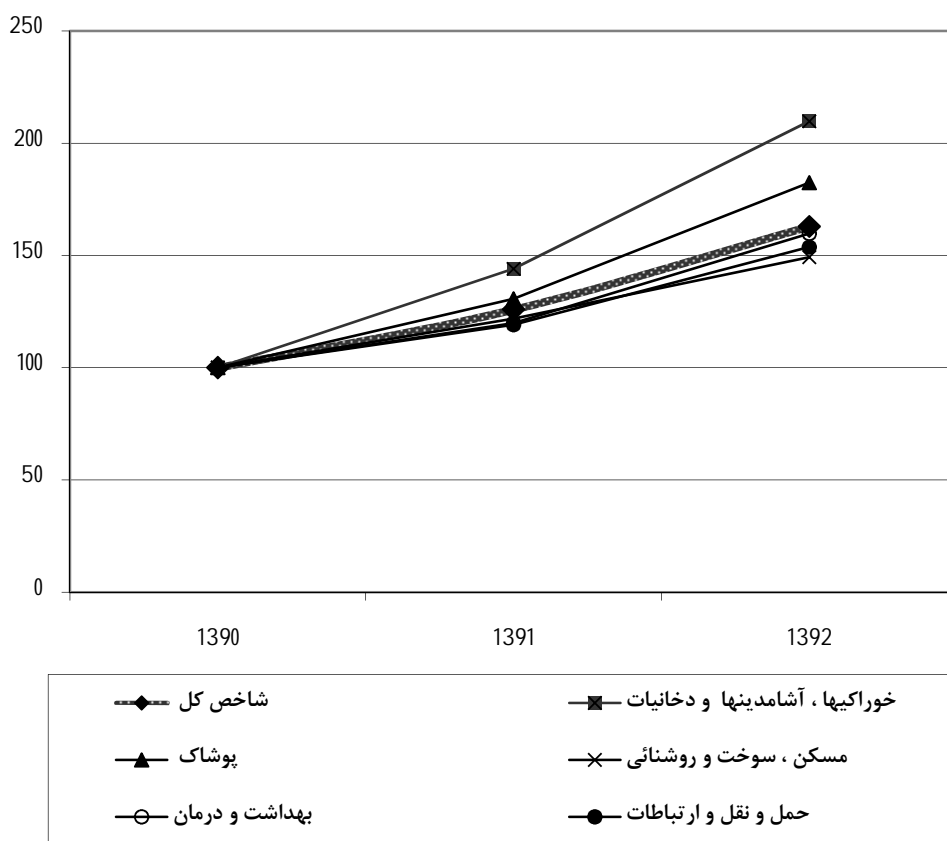

21-1- شاخص بهای کالاها و خدمات مصرفی در نقاط شهری بر حسب گروههای اصلی و فرعی⁽¹⁾ (دنباله) (1390=100)

1392	1391	1390	گروه
162/9	125/9	100/0	شاخص کل
209/8	144/1	100/0	خوراکیها، آشامیدنیها و دخانیات
208/7	143/4	100/0	خوراکی ها و آشامیدنی ها
208/1	143/2	100/0	خوراکی ها
167	126/9	100/0	نان و غلات
207/7	155/6	100/0	گوشت قرمز و سفید و فرآورده های آن
203/9	154/6	100/0	گوشت قرمز و گوشت ماکیان
239/3	163/9	100/0	ماهی و صدف داران
192/7	149/3	100/0	شیر، پنیر و تخم مرغ
205/9	139/1	100/0	روغن ها و چربی ها
222/3	138/8	100/0	میوه ها و خشکبار
338/9	167/7	100/0	سبزیجات (سبزی ها و حبوبات
170/9	127/3	100/0	شکر، مربا، عسل، شکلات و شیرینی (قند و شکر و شیرینی ها)
194/7	129/4	100/0	محصولات خوراکی طبقه بندی نشده در جای دیگر
230/6	148/5	100/0	چایی، قهوه، کاکائو، نوشابه و آب میوه (نوشابه های غیر الکلی)
268	182/8	100/0	دخانیات
152/2	121/8	100/0	کالاهای غیر خوراکی و خدمات
182/4	130/7	100/0	پوشاک و کفش
149/2	121/8	100/0	مسکن ، آب ، برق ، گاز و سایر سوختها
150/4	120/5	100/0	مسکن
150/2	120/4	100/0	اجاره
172/1	127/7	100/0	خدمات نگهداری و تعمیر واحد مسکونی (خدمت)
137/5	134/6	100/0	آب ، برق و سوخت
188/9	133/4	100/0	مبلمان و لوازم خانگی و نگهداری معمول آنها
159/8	119/8	100/0	بهداشت و درمان
153/8	119/2	100/0	حمل و نقل
118/2	105/4	100/0	ارتباطات
169/9	129/3	100/0	تفریح و امور فرهنگی
123/2	110	100/0	آموزش
162/5	123/8	100/0	هتل و رستوران
177/7	139/9	100/0	کالاها و خدمات متفرقه
173/4	130/5	100/0	شاخص کل (بدون اجاره)
187/9	137/1	100/0	کالا ها
148/2	119/4	100/0	خدمات

(1) شاخص بهای کالاها و خدمات مصرفی از سال 1390 به بعد بر اساس سال پایه 1390 محاسبه گردیده است. مأخذ- مرکز آمار ایران.

21-1- شاخص بهای کالاها و خدمات مصرفی در نقاط شهری بر حسب گروههای اصلی

مبنا: جدول 21-1

21-2- شاخص بهای گروههای منتخب کالاها و خدمات مصرفی خانوارهای روستایی⁽¹⁾ (1381=100)

1385	1381	ضریب اهمیت	گروههای کالا و خدمات
161.2	100/0	100/0	شاخص کل
160/6	100/0	43/3	خوراکیها، آشامیدنیها و دخانیات
162/9	100/0	38/2	خوراکیها
144/8	100/0	9/8	نان و غلات
145/1	100/0	9/9	گوشت قرمز و سفید و فرآورده های آنها
145/6	100/0	0/7	ماهی ها و صدف داران
165/0	100/0	4/2	شیر، پنیر و تخم مرغ
119/6	100/0	2/5	روغنها و چربیها
233/9	100/0	3/2	میوه و خشکبار
209/9	100/0	4/9	سبزی ها و حبوبات
130/4	100/0	2/6	شکر، مربا، عسل، شکلات و شیرینی (قند، شکر و شیرینیها)
153/3	100/0	1/2	محصولات خوراکی طبقه بندی نشده در جای دیگر
140/1	100/0	2/0	چای، قهوه، کاکائو، نوشابه و آب میوه (نوشابه های غیرالکلی)
131/5	100/0	1/1	دخانیات
161/5	100/0	56/7	کالاها غیرخوراکی و خدمات
135/3	100/0	9/5	پوشاک و کفش
178/8	100/0	16/7	مسکن، آب، برق، گاز و سایر سوختها
189/0	100/0	11/3	مسکن
188/4	100/0	10/0	اجاره
196/9	100/0	1/3	نگهداری و تعمیر واحد مسکونی
130/2	100/0	5/4	آب، برق و سوخت
143/7	100/0	7/5	مبلمان و لوازم خانگی و نگهداری معمول آنها
167/8	100/0	6/5	بهداشت و درمان
153/1	100/0	8/2	حمل و نقل
112/2	100/0	1/4	ارتباطات
112/4	100/0	3/1	تفریح و فرهنگ
115/3	100/0	0/9	آموزش
159/5	100/0	2/3	هتل و رستوران
189/7	100/0	2/7	کالاها و خدمات متفرقه
			گروههای اختصاصی
150/9	100/0	76/3	کالاها
177/3	100/0	23/7	خدمات
156/1	100/0	91/5	شاخص کل

21-2- شاخص بهای گروههای منتخب کالاها و خدمات مصرفی خانوارهای روستایی⁽¹⁾ (دنباله)

(1381=100)

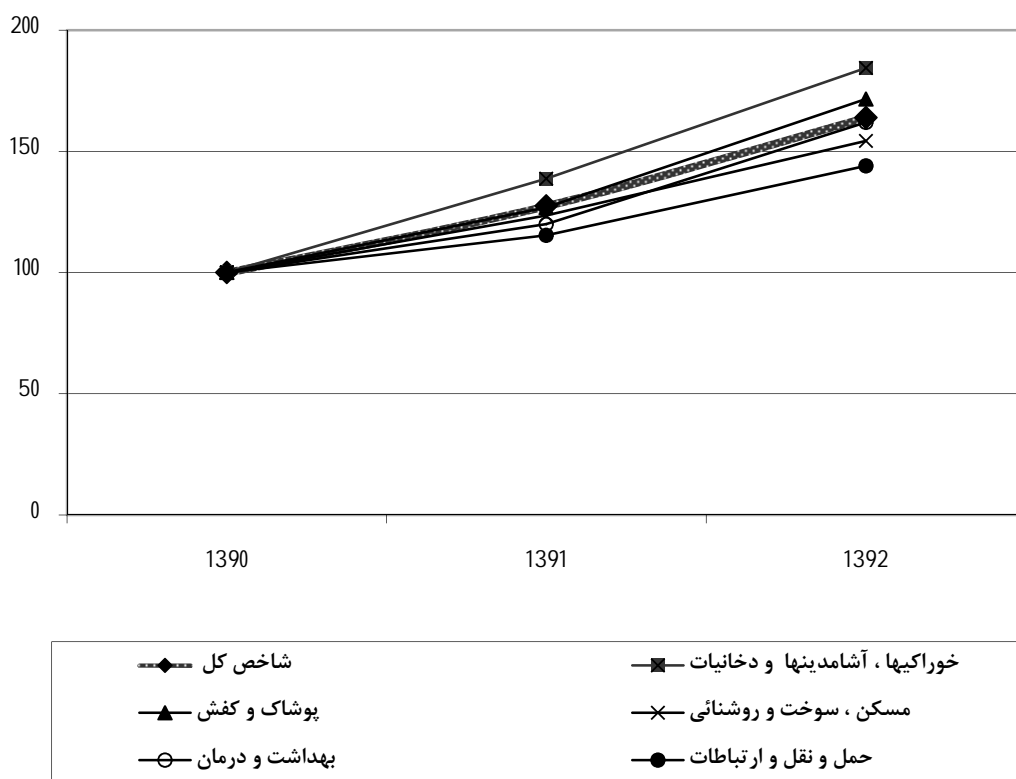
1389	1388	گروههای کالا و خدمات
280/5	241/9	شاخص کل
364/1	283/6	خوارکیها، آشامیدنیها و دخانیات
378/7	289/7	خوراکیها
286/2	249/0	نان و غلات
370/4	277/3	گوشت قرمز و سفید و فرآورده های آنها
259/0	238/6	ماهی ها و صدف داران
320/9	290/8	شیر، پنیر و تخم مرغ
239/1	211/6	روغنها و چربیها
512/0	421/6	میوه و خشکبار
675/0	366/5	سبزی ها و حبوبات
194/6	176/5	شکر، مربا، عسل، شکلات و شیرینی (قند، شکر و شیرینیها)
286/6	273/9	محصولات خوراکی طبقه بندی نشده در جای دیگر
247/6	232/6	چای، قهوه، کاکائو، نوشابه و آب میوه (نوشابه های غیرالکلی)
281/4	256/1	دخانیات
240/8	222/1	کالاها غیر خوراکی و خدمات
177/8	167/6	پوشاک و کفش
268/3	250/3	مسکن، آب، برق، گاز و سایر سوختها
281/2	270/0	مسکن
274/3	263/7	اجاره
372/0	352/8	نگهداری و تعمیر واحد مسکونی
207/8	157/4	آب، برق و سوخت
216/3	204/7	مبلمان و لوازم خانگی و نگهداری معمول آنها
229/2	211/5	بهداشت و درمان
249/1	223/2	حمل و نقل
112/2	112/2	ارتباطات
136/8	130/8	تفریح و فرهنگ
121/2	115/6	آموزش
274/8	243/2	هتل و رستوران
419/5	340/3	کالاها و خدمات متفرقه
		گروههای اختصاصی
294/8	240/3	کالاها
258/0	244/5	خدمات
281/7	237/8	شاخص کل

21-2- شاخص بهای گروههای منتخب کالاها و خدمات مصرفی خانوارهای روستایی⁽¹⁾ (دنباله)

1392	1391	1390	گروههای کالا و خدمات
163/9	127/5	100/0	شاخص کل
184/4	138/7	100/0	خوراکیها، آشامیدنیها و دخانیات
183/1	137/7	100/0	خوراکی ها و آشامیدنی ها
182/8	137/7	100/0	خوراکی ها
156/4	128/2	100/0	نان و غلات
208/2	149/4	100/0	گوشت قرمز و سفید و فرآورده های آن
207/3	148/9	100/0	گوشت قرمز و گوشت ماکیان
219/5	155/4	100/0	ماهی و صدف داران
169/4	138/9	100/0	شیر، پنیر و تخم مرغ
179/2	129/8	100/0	روغن ها و چربی ها
196/8	143	100/0	میوه ها و خشکبار
252/6	158/8	100/0	سبزیجات (سبزی ها و حبوبات)
153/2	122/5	100/0	شکر، مربا، عسل، شکلات و شیرینی (قند و شکر و شیرینی ها)
135	113/9	100/0	محصولات خوراکی طبقه بندی نشده در جای دیگر
194/7	139/3	100/0	چایی، قهوه، کاکائو، نوشابه و آب میوه (نوشابه های غیر الکلی)
236/9	177/1	100/0	دخانیات
155	122/7	100/0	کالاهای غیر خوراکی و خدمات
171/6	126/8	100/0	پوشاک و کفش
154/3	123/5	100/0	مسکن ، آب ، برق ، گاز و سایر سوختها
150/2	120/6	100/0	مسکن
150/2	120/4	100/0	اجاره
152/2	133/8	100/0	خدمات نگهداری و تعمیر واحد مسکونی (خدمت)
175/7	138/8	100/0	آب ، برق و سوخت
188/1	135/1	100/0	مبلمان و لوازم خانگی و نگهداری معمول آنها
162	120	100/0	بهداشت و درمان
144	115/3	100/0	حمل و نقل
125	104/5	100/0	ارتباطات
171/7	139/8	100/0	تفریح و امور فرهنگی
124/8	109/4	100/0	آموزش
166/9	129/6	100/0	هتل و رستوران
176/7	145/9	100/0	کالاها و خدمات متفرقه
170/2	130/8	100/0	شاخص کل (بدون اجاره)
180/3	135/8	100/0	کالا ها
146/7	118/8	100/0	خدمات

(1) شاخص بهای کالاها و خدمات مصرفی از سال 1390 به بعد بر اساس سال پایه 1390 محاسبه گردیده است. مأخذ- مرکز آمار ایران.

21-2- شاخص بهای کالاها و خدمات مصرفی در نقاط روستائی بر حسب گروههای اصلی (1381=100)

مبنا: جدول 21-2

